

ÚJ BARLANGOK A RÓZSADOMB TÉRSÉGÉBEN

A Hármashatár-hegy DK-i előterében, a Rózsadombon található öt budai nagybarlang járatainak zömét a triász alaphegységre települő eocén nummuliteszes mészkő foglalja magába. Ennek fedője az erősen meszes bryozoás márga, az említett barlangok felső járatai ebben alakultak ki. A bryozoás márga felett települő budai márgának csak a meszesebb kifejlődésű alsó szintje alkalmas karsztosodásra, a mélyebben elhelyezkedő primer járatok utólagos felszakadásait viszont a lazább, agyagosabb márgarétegek is közvetítik a felszín felé. A József-hegyi-barlang felszínközeli járatai például meszes kifejlődésű budai márgában húzódnak részben primer, részben ormlásos jelleggel. A fent leírtakból kiténik, hogy a még ismeretlen barlangok feltárása érdekében az üregfelderítést a teljes eocén felszínre célszerű kiterjeszteni. Az építkezések, csatornázások földmunkái éppen ezeket az eocén formációkat tárják fel, amennyiben azokat nem fedi fiatalabb lösz és lejtőtörmelék. A szerző évek óta figyeli a térségben folyó felszínmegbontásokat. Az elmúlt időszakban így több barlangindikáció és két új barlang vált ismertté.

Buda-barlang

1991. májusában a Látó-hegy DNY-i oldalában, a Törökveszi út 119/c alatti építkezés alapgödörében az eocén mészkőben egy kalcitshivaccsal (*szivacszerű, rostos-lyukacsos, tisztázatlan kialakulásmódú kalcitkiválás-típus – Szerk.*) kitöltött járat vált láthatóvá. Feltárását a Rózsadombi Kinizsi SE tagjai kezdték el. A folyamatosan kitöltött kúrtóban több hetes munkával 15 m mélységig jutottak. Az akkori végponton a járat csak néhány cm-es részként folytatódott, s a munka a huzat ellenére is kilátástalanná vált. 1992-től Ézsias György vezetésével a Tunggram SC tagjai folytatták a kutatást, s már az első alkalommal sikerült áttörni az akadályon. Kalcitshivaccsal nagyrészt kitöltött gömbfülkék láncolatát kitakarítva, eddig 22 m mélységig jutunk le.

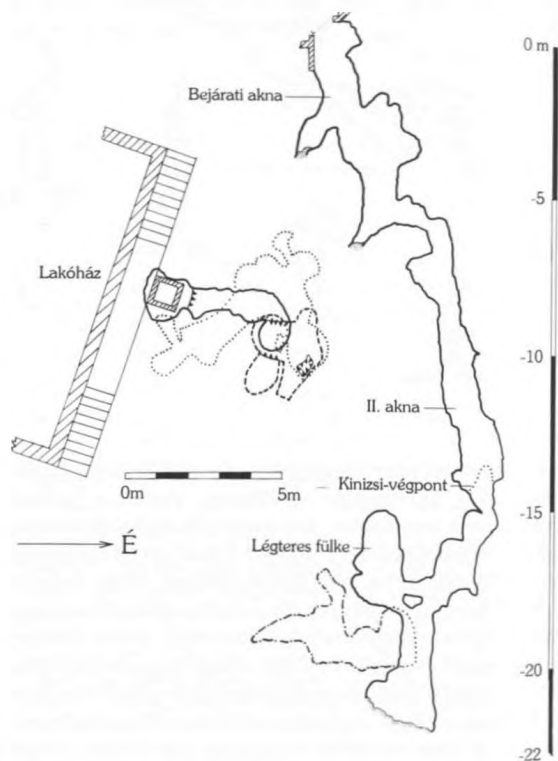
A barlang jelenleg ismert szakasza egy forráskürtő, amely függőleges aknákból, illetve 15–18 m mélységben gömbfülkékből tevődik össze. Befoglaló kőzete eocén nummuliteszes mészkő. A barlangra jellemző a kőzet mállottsága, főleg az alsó szakasz falai porlanak. A mészkő törésvonalainak egy része mentén pár dm szélességű kovás zónák alakultak ki, a kovásodás a végpont előtti oldaljáratban a legfeltűnőbb. A tektonikus preformáltság leginkább a bejárati aknánál látható.

A feltárt szakasz részben egykori karsztjáratokat követ, melyeket nagy kristálygyvedekből álló kalcitkiválás tölt ki. A kalcit jelentős vastagsága arra utal, hogy a paleokarszt gyakran barlang-méretű volt. A kalcit és

a mészkő határvonala jól kirajzolja az egykori kavernák és hasadékok falait. A kiváló kalcit az üregek faláról levált mészkődarabokat is körbenőtte. A paleokarszt kalcitja kisebb fajlagos oldási felületével akadályozta a későbbi üregképződést. Kalcittelér szűkítette réssé a Kinizsi-végpont térségét is. A kisebb kalciterek a Tunggram-szakaszban bordákat alkotva domborodnak ki a barlangfalból.

A barlangképződés utáni kiválások zöme kalcitshivacs, amely a Kinizsi-szakaszt teljesen kitöltötte. A Tunggram-szakaszban már nem alkot folyamatos kitöltést, itt utólag kisebb fülkék is oldódtak bele. Helyenként csak véséssel bontható, máshol lazább, porcukorszzerűen széteső. Ez a rostos szerkezetű, hófehér anyag Kraus S. szerint forráskürtőkben, felső szintű barlangjáratokban alkot kitöltést. A Tunggram-szakaszban előforduló barlangi karfiolok 15 cm vastagságot is elérnek. Egy részük

A Buda-barlang alaprajza és hossz-szelvénye (felmérte: Tunggram SC.)

közvetlenül a barlangfalakra települ, de gyakoriak a kalcitshivacs üregeiben is. Belsejük fehér, rétegzetlen, cukorszerűen kristályos, de felületük a szennyeződés miatt általában sárgás. Hasonló településben borsóköszürű formák is megfigyelhetők.

A végponton tapasztalható élénk huzat valószínűleg már a kitöltetlen járatok közelségét jelzi. Feltételezésünk szerint a kapcsolódó horizontális rendszer a mintegy 900 m-re DK-re található Ferenc-hegyi-barlang szintjén várható.

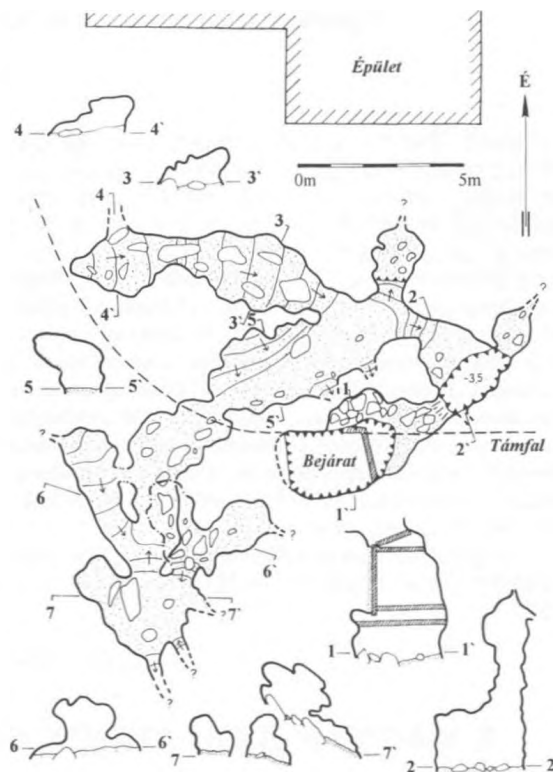
Zöldmáli-barlang

1992. májusában a Zsindely u. 26. sz. alatt (a Szemlő-hegyi-barlangtól mintegy 300 m-re Ny-ra) a már elkészült épület mögött támfalat alapoztak. A feltárt, szálban álló eocén mészkő egy ponton omladékokat alkotott. A barlanggyanús hely megkutatását a Rózsadombi Kínizsi SE tagjai végezték. Egy hónapos munkával, a felszíntől számított 10 m mélységben nyílt meg az út a szabad járatokba. A továbbjutási kísérletek sajnos az élénk huzat ellenére sem voltak eredményesek. A magánterületen nyíló barlangban a szállítás és depózás nehézségei miatt a továbbkutatásról le kellett mondani.

Az 60 m összhosszúságban feltárt járatrendszer jelentős része – a térségben egyedülállóan – a triász és az eocén mészkő határfelületét követi. A triászt a közeli Zsindely-utcai-barlanghoz hasonlóan az alsó-kami ún. Mátyáshegyi Mészkő képviseli, amely a legmélyebb ponton tűzkőgumókat tartalmaz. A határfelület az eocén mészkő lerakódása előtti karsztosodási fázist tükröző karsztos diszkordanciafelület. Erre utal a barlang középső részén látható, 0,5 m átmérőjű öskarsztos üreg, amelynek szürke agyagkitöltése vékony réteg formájában a diszkordanciafelületen mindenhol megtalálható.

A tektonikus preformáltság csak a bejáratú szakaszon szembetűnő, a belső részeken a hasadékjelleget lapos járatszelvények váltják fel. Annak ellenére, hogy a

*A barlang nyugati járata
(Takácsné B. K. felvétele)*

A Zöldmáli-barlang (felmérte Nánási L. és Szabó Z.)

járatok felszínközeli, az utólagos omlások – a kiácsolt majd betonozással biztosított bejáratról eltekintve – alig módosították az eredeti állapotot. A barlangot végig látványos oldásformák, a triász mészkövet hófehér falak jellemzik. A legfelső részen egy szabályos gömbfülke alakult ki. A réteghatár fölött szelvénybővülés tapasztalható. Az öskarsztos üreg kitöltése – mint oldhatatlan anyag – kidomborodik a kemény mészkőfalból.

A barlang kioldódása előtti hidrotermális tevékenység nyomait baritfészkek és jelentéktelen kalciterek mutatják. A barit teléralakban nem fordul elő, az 1–1,5 cm élhosszúságú kristályok 10–20 cm átmérőjű fészekszerű üregek falait borítják. A barlang középső részén utólagos kiválásként borsókő fordul elő, egy helyen rajta fehér, rostos szerkezetű, 1 cm vastag, sündisznószerű bevonatok láthatók. Lehetséges, hogy ezek aragonitok.

A barlang agyagkitöltése nagyrészt a felszínről, kisebb mértékben az öskarsztos üregekből és a diszkordanciafelületről származik. Benne oldási maradékként barit is előfordul. A feltöltődés miatt a járatok leginkább csak négykézláb járhatók.

Kocsis Ákos